

Az európai vidra megítélése természetvédelmi és gazdasági szempontból

Készítette: Guricza Dóra

Természetvédelmi mérnök BSc, levelező tagozat
Vadgazdálkodási és Természetvédelmi Intézet

Belső témavezető: Dr. Alföldi Zoltán, egyetemi docens

Vadgazdálkodási és Természetvédelmi Intézet, Természetvédelmi Biológia Tanszék

Szakdolgozatom témájaként az európai vidra, azaz a *lutra lutra* fajt vizsgáltam, annak teljes komplexitásában. A vidra jelenlegi megítélése rendkívül ambivalens, és szélsőségek között mozog a természetvédelem és a gazdasági érdekellentét végletei között. Kutatásomat kiterjesztettem mind az általános morfológiai, anatómiai, táplálkozás- és életmódbeli sajátosságok vizsgálatára, mind a faj aktuális helyzetére, védelmi rendelkezésekre, és az állományt, élőhelyet veszélyeztető tényezőkre. Gyűjtést végeztem a vidra művészetben fellelhető ábrázolási módjairól, irodalomban megtalálható említésekről, ezzel vizsgálva a faj egykori megítélését. Mindezen kutatást a faj jelenlegi megítélésének szempontjából, és annak mibenlétével összefüggésben végeztem. Célom a különböző álláspontok megismerése, és a témában jártas személyek megkérdezése volt, eljutva az esetleges megoldásig, az érdekellentétek enyhítéséhez szükséges javaslatokig. A vidra magányos életmódjának, éjjeli mozgásának, bújdoso életmódjának megismerése megerősítette a faj komplex ismeretének hiányát és az ebből eredő előítéletek gyökereit. Táplálkozásának, táplálékpreferenciájának ismerete pedig az érdekellentétek mibenlétére világított rá. Emellett utóbbi bővebb kutatása segítségül szolgálhat a természetvédelmi, halgazdasági munka hatékonyabbá tételéhez, a kármegelőzési eljárások sikeres használatához. Az esetlegesen eltúlzott károkozásra is ellenpéldaként szolgálhat táplálékának összetétele. A faj fontosságát, természeti rendszerekben betöltött esszenciális szerepét is kutattam, azonban megállapítottam -az interjúk alapján is-, hogy ezek kevésbé ismert tények a vidrával összefüggésben, a faj károkozáshoz képest. A vidra jelenlegi helyzetének kutatásával egyrészt sikerült bizonyítani, hogy az emberi tevékenység következtében máig veszélyeztetett státuszba sorolható a faj, jelenlegi stabil állománya ellenére. A fő elhullási ok a közlekedés okozta balesetek, ezzel összefüggésben a vizes élőhelyek fragmentálódása, ezen területek beépítése, ezáltal a vidra vándorlási útjának meghosszabbodása. A negatív megítélés okán pedig rengeteg ember általi, illegális zavarást, csapdázást, elejtést szenved el az állomány. Fontos továbbá a vizes élőhelyek állapotának megőrzése, helyreállítása, új vizes életterek létesítése a faj védelmének szempontjából.

A művészetben, irodalomban talált megjelenítés, említés alapján hasonló következtetésre jutottam, mely máig jellemző a fajjal kapcsolatosan: hol pozitív szereplő, hol negatív tulajdonságokat hordoz. Úgy vélem, adott kultúra, társadalom és kor aszerint értékelte a vidrát, miképpen az „hasznos” volt számukra, avagy sem. Így lehetett hol szerencsehozó, jó szellem, a család jelképe, hol pedig a ravaszság, önzés megtestesítője. A hazai irodalomban sokkal inkább reális képet festenek a fajról. Szólnak szerepéről, károkozásáról egyaránt. Az aktuális, valós, tapasztalaton alapuló megítélésről, az esetleges pozitív/negatív elbírálás okáról, a közös nevező megtalálásához szükséges lépések felméréséről mélyinterjúk, illetve kérdőív formájában igyekeztem ismereteket szerezni. Véleményem szerint az interjúk a témában releváns alanyokkal közelebb juttattak a válaszhoz, ezáltal a megkérdezettek kifejthették valós érzelmeiket, egyedi véleményüket a fajjal kapcsolatban. Hiteles interjúalanyokat igyekeztem választani, akik munkájuk, lakóhelyük, hobbitevékenységük által szoros kapcsolatban állnak a vidrával. Így esett a választásom a Somogy Természetvédelmi Szervezet -és a hozzájuk tartozó Petesalmi Vidrapark- elnökére, a Bélavári Nagybányató Sportklub és Horgászegyesület elnökére, a Balatoni Halgazdálkodási Nonprofit Zrt. haltermelési igazgatójára, illetve egy horgászattal foglalkozó ismerősre. Az interjúk alapján kiderült, hogy a faj megítélése valóban annyira kettős, amennyire a szakdolgozat kezdetekor véltem. A vidra táplálkozását, halpreferenciáját illetően eltérő válaszokat kaptam. Míg a vidra táplálékpreferenciájával kapcsolatban a természetvédelmi oldal a kisebb mérettartományú halakat hozta, addig a gazdasági oldal szereplői a nagyobb, piacilag értékesebb halakat. A faj ökológiai szerepéről -a természetvédelemben dolgozó interjúalanyon kívül- rendkívül kevés ismerettel rendelkeztek a válaszadók. A faj károkozását míg senki sem tagadta, addig annál több megnyilvánulással, reakcióval találkozhattam az alanyok károkozáshoz fűződő viszonyáról. Továbbá a károkozás mibenlétét, változatosságát is megismerhettem ezáltal. Az interjúalanyok mind-mind hasznos ötletekkel szolgáltak az ellentétek megszüntetése, enyhítése érdekében. Alanyaim gyakorlati példákat is tudtak hozni a kármegelőzés lehetőségeiről. Egy dologban azonban mind egyetértettek. Ez pedig: a kompenzációs-, támogatási-, kártérítési rendszer kiépítése, fejlesztése. Emellett rendkívül fontosnak tartom kiemelni, hogy mindegyik interjúalanyom szorgalmazta a faj pozitívabb megítélését, megőrzését. Úgy vélem, a vidra megfelelő védelmi státuszának fenntartásához, megőrzéséhez, ellentétektől mentes megítéléséhez mind-mind kiemelten fontos a szakdolgozatomban felsorakoztatott javaslat. Így például a megelőzési eljárások, a védettség fenntartása, a jogszabályok betartatása, a kár felmérése, majd kompenzációja. Azonban az is elengedhetetlen, hogy a faj megítélése is változzon, hiszen a gazdálkodással foglalkozó emberek, illetve a vidra élőhelyével osztozó

lakosság „magáénak érezze” a faj védelmét. Miután ezek az emberek szoros kapcsolatban állnak a fajjal, így hatalmas szerepük van annak megőrzésében. A híryanagok, a propaganda és a civil szervezetek hatalmas szerepet töltenek be az edukációban. A leghatékonyabb tehát a faj védelméhez szükséges környezeti nevelés komplex igénye. Amellett, hogy a vidrát valamilyen módon szükséges bemutatni, megismertetni a társadalom tagjaival, fontos továbbá az oktatás, ismeretanyagok terjesztésének szerepe. Nem elég azonban megismerni, meg is kell „szeretni” ahhoz, hogy a védelem sikeresen megvalósuljon. A befogadót érzékenyíteni kell, szellemileg-érzelmileg is meg kell ragadni. Így a tudományos ismeretek, kutatások bemutatása, oktatása mellett rendkívül fontos a faj pozitív tulajdonságainak hangsúlyozása. Fő cél minden szépséget, érdekességet, pozitív tulajdonságot, szimbólumot, állati-erényt felsorakoztatni valamilyen módon, hogy az hatni tudjon a befogadóra. Ennek eszköze például művészet (mese, irodalom, zene, festészet). A vidra szerepét, pozitív mivoltát kell hangsúlyozni, és a károkozásáról szerzett információkkal, berögződéssel szemben szükséges mielőbb „elültetni”. A védelem igazán akkor valósulhat meg, ha a társadalom tagjai nem tiltásként élik meg a védelmi státuszhoz tartozó jogszabályok összességét, hanem saját érdekük, érzelmi kötődésük is fűzi őket a megőrzéshez.